

Prof. dr hab.

Alicja Stępień-Kuczyńska

Uniwersytet Łódzki

RECENZJA

osiągnięć naukowych, dorobku publikacyjnego, dydaktycznego i organizacyjnego doktora Macieja Tomasza Hartlińskiego ubiegającego się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych dyscyplinie nauk o polityce i administracji

Informacje o Habilitancie:

Doktor Maciej T. Hartliński ukończył politologię w roku 2005 na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim i przygotował pracę magisterską pt.: *Obraz przywództwa politycznego we współczesnej polskiej partii politycznej* pod kierunkiem prof. Arkadiusza Żukowskiego. W roku 2009 został doktorem nauk humanistycznych w dyscyplinie nauk o polityce na podstawie rozprawy zatytułowanej: *Kształtowanie się przywództwa partyjnego w Polsce*, której promotorem był prof. Arkadiusz Żukowski, a nadanej przez Radę Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

Pracę zawodową rozpoczął w roku 2005 jako asystent w Instytucie Nauk Politycznych macierzystej Uczelni, a następnie od roku 2010 jest zatrudniony tamże na stanowisku adiunkta.

Charakterystyka działalności naukowej i publikacyjnej Habilitanta:

Doktor Maciej T. Hartliński wskazał jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016r. poz.882 ze zm. W Dz. U. z 2016r.poz.1311) cykl publikacji powiązanych tematycznie: *Teoretyczne i empiryczne determinanty przywództwa politycznego w Polsce*.

Wskazany przez Habilitanta cykl obejmuje 12 pozycji, na które składa się 1 monografia, 4 rozdziały w monografiach zbiorowych, w tym 1 która ukazała się poza macierzystą uczelnią Habilitanta. Pozostałe to artykuły w przeważającej części w renomowanych polskich

czasopismach politologicznych, jak: „Studia Politologiczne”, „Polish Political Science Review”, czy „e-Politikon”, 2 artykuły ukazały się w języku angielskim, w tym 1 na łamach „South-East European Journal of Political Science”. Publikacje ukazały się w latach 2012- 2018.

Na podstawie analizy treści przedstawionego do recenzji cyklu artykułów należy stwierdzić, że ich Autor podjął jeden z ważniejszych tematów współczesnej politologii odnoszący się do kwestii przywództwa politycznego. Badania dr Hartlińskiego, miały i mają charakter w pełni zaplanowany, ustrukturyzowany, wykorzystano w nich polską i anglojęzyczną literaturę przedmiotu. Należy stwierdzić, że podjęte przez Habilitanta badania i ich rezultaty zawarte w treściach publikacji, odpowiadają współczesnym trendom politologicznym, związanym z analizą zjawisk personalizacji polityki, w tym badaniem przez Autora formom i mechanizmom przywództwa politycznego i ich wyborów. Dr Hartliński w sposób zasadny wskazuje na powiązania sposobu wyboru przywództwa na poziomie centralnym z systemem politycznym i partyjnym danego państwa; podkreśla istotne uwarunkowania także historyczno-kulturowe, które określają jego charakter w danym społeczeństwie. Autorska propozycja konceptualizacji przywództwa politycznego jest więc z jednej strony oparta na szeroko analizowanej przez Habilitanta literaturze przedmiotu, tak polskiej jak i zagranicznej, z drugiej strony została dokonana na podstawie badań ilościowych, jak i jakościowych Autora i skonfrontowanych z licznymi przykładami praktycznych działań przywódczych. Na uwagę zasługuje przeprowadzona wnikliwie i sumiennie kwerenda publikacji polskich i w pewnym zakresie także zagranicznych, odnoszących się do kwestii przywództwa politycznego z lat 2001- 2011, która umożliwiła Autorowi wskazanie na współczesne trendy badań w tym zakresie. Tematyka ta znalazła odzwierciedlenie w monografii Autora zatytułowanej: *Przywództwo polityczne. Wprowadzenie*, Olsztyn 2012, ale także w szeregu artykułach: *Kierunki badań nad przywództwem politycznym. Analiza ilościowa na przykładzie polskich publikacji zbiorowych*, który został zamieszczony w monografii zbiorowej pod redakcją autora zatytułowanej: *Przywództwo polityczne w Polsce i na świecie*, Olsztyn 2013, s. 145-176, czy też: *Zagadnienia badawcze w analizach przywódców politycznych na przykładzie wybranych publikacji politologicznych w Polsce*, „e-Politikon” 2014, nr 10, s. 125-144. Koresponduje z nim powstały kilka lat później artykuł: *Wybrane aspekty przywództwa politycznego w opinii polskich badaczy*, który został zamieszczony w monografii zbiorowej w roku 2018 pod tytułem *Przywództwo-Etyka-Polityka*, pod redakcją E.W. Marciniak, J. Szczupaczyńskiego, s. 243-258.

W tych publikacjach Habilitant dokonał porównań, a zarazem swoistej selekcji treści publikacji odnoszących się do przywództwa politycznego uwzględniającej różnorodność materiału badawczego poszczególnych autorów i ich metodologii. Wreszcie, odwołał się do kilkunastu polskich badaczy- by jako eksperci, starali się odpowiedzieć na pytania dotyczące aspektów teoretycznych i praktycznych polskiego przywództwa politycznego. Zebrany materiał badawczy został następnie poddany analizie przez Habilitanta odnoszącej się do podejmowania przez przywódców decyzji politycznych w sytuacji ograniczonej zgodności politycznej. Wyniki tego badania zawarł Habilitant m.in. w artykule zatytułowanym: *Teoria gier w procesie podejmowania decyzji przez przywódców politycznych w sytuacjach słabej zgodności interesów*, napisanym wspólnie z J. Obrębską i zawartym w monografii zbiorowej pod redakcją Autora pt.: *Przywódcy polityczni wobec współczesnych zagrożeń i kryzysów. Wyzwania dla przywódców i partii politycznych*, Olsztyn 2017, s. 117-132. W powyższym artykule stwierdza się m.in. „Strategiczne podejście w sytuacjach słabej zgodności interesów może okazać się kluczowe przy podejmowaniu decyzji przez przywódców politycznych. Brak umiejętności prowadzenia rokowań i zawierania kompromisów wbrew pozorom może przynieść niższą wypłatę obu stronom konfliktu” (s.130). Autor podjął też kwestię określenia mechanizmów wewnętrznej selekcji przywódców partyjnych. „Selekcja przywódców partyjnych - pisze Autor - jest najważniejszym elementem w partiach politycznych...nawet w państwach o ustabilizowanej demokracji, różne partie wybrały własną drogę. W odmienny sposób dochodzą do wyboru swoich przywódców...każde z rozwiązań niesie za sobą inne konsekwencje i wpływ na to, kto zostanie przywódcą partyjnym” (*Przywódtwo polityczne-Wprowadzenie*, s. 148). W tym celu dr Hartliński prześledził dokumentację wybranych partii politycznych formułując wnioski o sposobach wyboru kandydatów/ kontr-kandydatów, stabilności i siły przywództwa partyjnego, wreszcie o obiektywnie rosnącym zjawisku personalizacji polityki. Efekty swych rozważań Autor zawarł min. w artykule: *The selection of party leaders in Poland. Democratization of rules and predictability of results* opublikowanym na łamach: „*Polish Political Science Review*”, 2014 No. 2, p. 5-21. Na podstawie przeprowadzonych badań Autor zasadnie stwierdza, że w procesie politycznym w Polsce obserwujemy, iż partie polityczne oddają w ręce swych przywódców szeroki zakres władzy. „Silna pozycja przywódców partyjnych jest wynikiem pozycji formalnej, prerogatyw oraz konsekwencją wyraźnego poparcia w wyborach wewnątrzpartyjnych” (*Przywódtwo partyjne w Polsce: wzmacnianie pozycji wewnątrzpartyjnej w: Przywództwo partyjne w państwach*

postkomunistycznych, s. 176. Do tego tematu odniósł się także w artykule zatytułowanym: *Contemporary „Prince”. Influence, the position and authority of party leaders* w: „South-East European Journal of Political Science” 2013, vol.1. No 4 p. 131-146 oraz *Przywódtwo partyjne w Polsce: wzmacnianie pozycji wewnątrzpartyjnej*, w: *Przywódtwo partyjne w państwach postkomunistycznych*, redakcja Autora, Olsztyn 2015, s. 161-177. Interesujące, na co zwraca uwagę Habilitant, że także partie pozaparlamentarne powielają ten wzorzec (*Formalne determinanty pozycji przywódców w strukturach pozaparlamentarnych partii politycznych w Polsce*, opublikowany w „Prawo i Polityka” 2015, vol.6, s. 40-64). Dr Hartliński poddał analizie wybory prezydenckie w Polsce w latach 1990-2015. Wnioski z badań zawarł w artykule: *Prerogatywy i aktywność przywódców partii politycznych w procesie selekcji kandydatów w wyborach Prezydenta RP w latach 1990-2015* opublikowanym na łamach „Studiów Politologicznych” 2016, vol. 42, s. 56-72. Odnosząc się do literatury przedmiotu prac :R.Y. Hazana, G. Rahata, R. S. Katza i innych, Autor uzasadnia, że badania nad selekcją kandydatów są prowadzone wielokierunkowo, w odniesieniu do wyborów prezydenckich w Polsce stwierdza: że”... selekcja kandydatów jest istotnym aspektem aktywności partii... Odnosi się zarówno do demokracji wewnątrzpartyjnej, jak i stanowi o zewnętrznym obrazie partii”. Zdaniem Autora „zarówno prerogatywy statutowe, jak i aktywność wyborcza wskazują, że przywódcy partii nie odgrywają wiodącej roli w procesie selekcji kandydatów na Prezydenta RP” (s.61,70). Szczegółową kwestią odnoszącą się do liderów partii jest przeanalizowany przez Habilitanta problem ich wypowiedzi dotyczących stosunku do religii. Autor poddał analizie parlamentarne wystąpienia 15 przywódców w latach 1991-2015 (s. 319). Wynika z nich, że problematyka nie była w centrum zainteresowania liderów partyjnych, zaś ich wypowiedzi silnie korespondowały z programami partii w tym zakresie (artykuł opublikowany z J. Klepańskim *Stanowiska i deklaracje przywódców partii politycznych w Polsce wobec religii*, zamieszczonych w „NURT SVD” 2017, nr 2, s. 303-321.

Wnioski:

Należy stwierdzić, że przedstawiony do oceny cykl publikacji zatytułowany: *Teoretyczne i empiryczne determinanty przywództwa politycznego w Polsce* jest nowatorski i oryginalny. Ma on charakter spójny, został osadzony teoretycznie, metodologicznie w badaniach politologicznych. Problem przywództwa politycznego stanowi dominujący wątek wokół którego Habilitant prowadził w sposób twórczy swe rozważania i badania empiryczne.

Wyrażam przekonanie, że publikacje te stanowią istotny wkład w rozwój dyscypliny – nauki o polityce i administracji.

Inne osiągnięcia naukowe:

Należy zauważyć, że pozostały dorobek publikacyjny Habilitanta ma również charakter politologiczny. Składają się na niego: 1 monografia, 6 redakcji monografii zbiorowych, w tym 4 redagowane samodzielnie, 11 rozdziałów w monografiach zbiorowych, 3 artykuły w czasopismach politologicznych, jak również 3 artykuły recenzyjne oraz przygotowanie 13 haseł w encyklopediach i słownikach politologicznych. Na podkreślenie zasługuje monografia powstała na podstawie materiałów rozprawy doktorskiej zatytułowana: *Przywództwo partyjne w Polsce*, Toruń 2011. Autor poddał w niej analizie działalność 15 najbardziej znaczących partii w Polsce w latach 1991-2008. Praca ta, była jedną z pierwszych, w której w sposób usystematyzowany, w oparciu o literaturę polską i zagraniczną, a także własnych badań ilościowych i jakościowych podjął temat przywództwa politycznego. Na uwagę zasługują te fragmenty monografii, w których Autor analizuje relacje pomiędzy przywódcą politycznym a jego otoczeniem (s. 129 i n.), podkreśla rolę przywódcy w reżimach demokratycznych (s. 152 i n). Podjęte w monografii kwestie m.in. funkcjonowanie przywódców partyjnych w Polsce (s. 239 i n.) Habilitant następnie rozwijał w wielu innych publikacjach, m.in. w rozdziale: *Wprowadzenie do analiz przywództwa partyjnego na przykładzie państw postkomunistycznych* zawartym w publikacji pod Jego redakcją *Przywództwo partyjne w państwach postkomunistycznych*, Olsztyn 2015, w których zespół autorów z 10 ośrodków akademickich regionu podejmuje ten interesujący problem badawczy. Ważne dla pogłębiania badań politologicznych dotyczących problematyki przywództwa politycznego są monografie zbiorowe dr Hartlińskiego powstałe przy współudziale autorów zagranicznych regionu Europy Środkowej i Wschodniej, oraz polskich ośrodków politologicznych, w tym praca: *Przywództwo polityczne w Polsce i na świecie*, Olsztyn 2013. Podobnie wokół następnych prac udało się Habilitantowi skupić grono autorów z innych renomowanych ośrodków. Mam tu na myśli publikacje: *Przywództwo partyjne w państwach postkomunistycznych*, Olsztyn 2015 oraz *Przywódcy polityczni wobec współczesnych zagrożeń i kryzysów. Wyzwania dla przywódców i partii politycznych*, Olsztyn 2017 oraz *Przywódcy polityczni wobec współczesnych zagrożeń i kryzysów. Wyzwania na poziomach międzynarodowym, krajowym i lokalnym*, Olsztyn 2017. Na podkreślenie

zasługują wyniki badań Autora dotyczące przywództwa politycznego w państwach Kaukazu Południowego. Wymienić tu należy publikacje powstałe w ramach współpracy zespołu Tadeusza Bodio z Uniwersytetu Warszawskiego i jego znaczące publikacje: *Przywództwo, elity i transformacje w krajach WNP. Problemy metodologii badań*, T. I, Warszawa 2010, a także *Kaukaz: transformacja przywództwa i elit politycznych*, Warszawa 2012, w których to publikacjach Habilitant zamieścił wyniki swoich badań. Podkreślenia wymaga także udana próba umiędzynarodowienia badań dr Hartlińskiego i opublikowanie 3 artykułów dotyczących przywództwa politycznego na tle systemu partyjnego i politycznego w Polsce w renomowanych czasopismach: „East European Politics and Societies and Cultures” 2019 No 3, „Polish Political Sciences Yearbook” 2016, a także „East European Quarterly” 2015, No 2-3.

Autor w omawianym okresie rozpoczął badania nad problematyką bezpieczeństwa narodowego. Wynikiem tych badań są publikacje: *Wojny i konflikty zbrojne* opublikowane w monografii zbiorowej: *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, red. A. Żukowski, M. Hartliński, W. T. Modzelewski, J. Więclawski, Olsztyn 2015, oraz wspólnie przygotowany rozdział z W. Modzelewskim: *Wprowadzenie do podstawowych kategorii bezpieczeństwa narodowego*, który ukazał się w tej samej publikacji. Podkreślenia wymaga także sfera zainteresowań Habilitanta kształceniem politologicznym, treściami i formami tego kształcenia. Autor odnosił się do własnego politologicznego środowiska, aktywnie uczestnicząc w upowszechnianiu jego dokonań, jak i angażując się w wskazanie dokonań środowiska politologicznego w Polsce, co znalazło wyraz w publikacji przygotowanej wspólnie z A. Żukowskim: *Digitalization of Political Science in Poland. A Preliminary Study* zawartej w pracy zatytułowanej: *Digitalization and Political Science* pod red. M. Kneuer, H. Milner, Leverkusen 2019.

Na uwagę zasługują także dokonania Autora w zakresie upowszechniania wiedzy politologicznej, w tym przygotowanie 13 haseł w *Leksykonie wiedzy politologicznej*, który ukazał się pod redakcją J. Marszałek-Kawy, D. Karnowskiej, Toruń 2019, *Leksykonie polskich partii politycznych*, red. R. Glajcar, A. Turskiej-Kawy, W. Wojtasika, Toruń 2017, a także powstały z inicjatywy Habilitanta nowatorski *Leksykon polskich przywódców politycznych*, który powinien się ukazać jeszcze w roku 2019.

Dokonania badawcze Habilitant przedstawiał także podczas licznych konferencji krajowych i zagranicznych. W latach 2010-2018 Autor wygłosił 15 referatów w języku angielskim na

konferencjach międzynarodowych, oraz wystąpił z 25 referatami wygłaszanymi na konferencjach krajowych. Od lat prowadzi współpracę z licznymi ośrodkami krajowymi, jak również zagranicznymi m.in. podczas kolejnych konferencji European Political Science Association w czerwcu 2014r oraz wrześniu 2017r; brał aktywny udział w Ogólnopolskich Kongresach Politologii.

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność Habilitanta w zakresie pozyskiwania grantów badawczych, w latach 2010-2019 był zaangażowany w 9 takich międzynarodowych przedsięwzięć. Wyróżnić należy międzynarodowy projekt „Party Leaders Database” skupiający 512 badaczy z Europy, Stanów Zjednoczonych, Kanady i Izraela, jak również „Party Leaders and Populist Parties in Europe” z udziałem 12 uczonych z różnych europejskich ośrodków akademickich. W latach 2017-2019 wraz z A. Żukowskim realizował projekt: „Digitalization and Political Science”. Brał udział także w innych projektach badawczych, z których należy wymienić „Direct Democracy in Central and Eastern Europe”, czy „Reflections on the EP election 2019 by leading scholars”, czy „Przywódstwo i elity polityczne w państwach Kaukazu”. W latach 2014- 2015 kierował projektem badawczym z udziałem naukowców z innych ośrodków politologicznych „Przywódstwo partyjne w państwach postkomunistycznych”. W latach 2011-2017 aplikował o granty w ramach Narodowego Centrum Nauki. Habilitant odbył szereg staży zagranicznych, w tym do ośrodków akademickich w Belgii, Francji, Stanów Zjednoczonych oraz Czech, prowadził wykłady w ramach programu Erasmus.

Za swe osiągnięcia naukowe był wielokrotnie nagradzany przez rektora macierzystej uczelni, także monografie, w których brał udział zostały nagradzane w konkursach międzynarodowych i krajowych.

Dr Hartliński prowadzi działalność ekspercką w ramach Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, którego jest członkiem od 2005r. Ponadto jest członkiem European Consortium for Political Research oraz International Political Science Association.

Działalność naukowa Habilitanta powiązana jest z działalnością dydaktyczną. Prowadzi zajęcia z szeroko rozumianego systemu politycznego, zwłaszcza przywództwa politycznego na studiach w macierzystej uczelni, wypromował 95 licencjatów.

W zakresie działalności dydaktyczno-organizacyjnej należy wymienić pełnienie od 2016r. funkcji dyrektora Instytutu Nauk Politycznych ds. dydaktycznych i organizacyjnych; uczestnictwo w przygotowywaniu programów studiów i specjalności, programu Erasmus, jest członkiem Wydziałowej Komisji Dydaktycznej. Uczestniczył w organizacji licznych konferencji politologicznych macierzystej uczelni. Prowadzi zajęcia dla młodzieży szkolnej w zakresie upowszechniania wiedzy politologicznej, przejawia także aktywność w środkach masowego przekazu.

Wnioski:

Inne formy działalności Habilitanta, na które składają się badania i działalność publikacyjna odnoszą się głównie do problematyki systemów politycznych. Poziom merytoryczny tych badań jak i stosowane przez Autora metody jest wysoki. W ostatnim okresie Habilitant poszerzył swe zainteresowania badawcze o problematykę bezpieczeństwa i zagadnienia dotyczące upowszechniania wiedzy politologicznej. Na wyróżnienie zasługuje działalność w zakresie pozyskiwania grantów zwłaszcza międzynarodowych, co świadczy o wysokich umiejętnościach Autora w pracy w zespołach naukowo-badawczych. Poziom umiędzynarodowienia badań i działalność w zakresie pozyskiwania grantów przez Autora zasługuje na wyróżnienie. Także w pracy dydaktycznej i organizacyjnej podejmowane przez Niego działania są aktywne, niewątpliwie służą zwiększaniu obecności macierzystej uczelni w środowisku krajowym i międzynarodowym.

REKAPITULACJA:

Jednoznacznie stwierdzam, że przedstawiony do recenzji dorobek naukowo-badawczy, publikacyjny, poziom umiędzynarodowienia, realizacja grantów, jak również działalności w obszarze dydaktyki i działania organizacyjne odpowiadają wymaganiom wynikającym z art. 16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016r. poz.882 ze zm. W Dz. U.. z 2016r. poz.1311) i opowiadam się za przyznaniem doktorowi Maciejowi Tomaszowi Hartlińskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.